

Бојана Наумовска

**ИЗБОРНИТЕ СИСТЕМИ
ВО Р. МАКЕДОНИЈА И
МАЛИТЕ ПОЛИТИЧКИ
ПАРТИИ ВО НИВ**

АПСТРАКТ

Учеството на помалите политички партии на секои парламентарни избори е различно: тие настапуваат или самостојно или во коалиција. Иако пропорционалниот модел според дефиниција најмногу им одговара на овие партии, сепак само на последните парламентарни избори 83.951 избирачи кои гласале за помалите партии не се претставени во Собранието.

Клучни зборови: политички партии, изборни системи, парламентарни избори, мандати.

Bojana Naumovska

**THE ELECTORAL
SYSTEMS IN THE
REPUBLIC OF
MACEDONIA AND THE
MINOR POLITICAL
PARTIES IN THEM**

ABSTRACT

The participation of the minor political parties in every parliamentary election is different: they either act individually or in coalition. Although by definition the proportional method is most adequate for the aforementioned parties, the 83.951 electorates who voted for the minor parties at the latest parliamentary elections are not represented in the Assembly.

Key words: political parties, electoral systems, parliamentary elections, terms of office.

e-mail: bojana@isppi.ukim.edu.mk
bojananaumovska@yahoo.com

Првите партии во Република Македонија настанале по победата на Младотурската револуција (1908). Најрано е оформена партијата на Обединување и напредок, како одраз на интересите на владејачката (турска) нација во земјата. Интересите на македонското население ги застапувала Народната федеративна партија формирана во 1909 година. Поради младотурските прогонувања оваа партија постоела до 1910 година.

Иако од тој период до денес во Република Македонија постоеле и дејствувале политички партии, сепак периодот од значење за помасовно појавување, развој и дејствување за политичките партии се деведесеттите години на минатиот век, односно од излегувањето на македонскиот народ од југословенската федерација и формирањето на своја, самостојна, суверена и демократска држава - Република Македонија.

Во Уставот дефинирана како демократска држава, во Република Македонија требаше да се организираат избори преку кои на демократски начин народот ќе ги изгласа своите претставници. Овие моменти позитивно влијаеа на формирањето на повеќето партии.

Во овој текст посветен на помалите политички партии, на почетокот ќе бидат дефинирани термините политички партии и изборни системи, а потоа преку разгледување на резултатите, а врз основа на дадениот изборен систем ќе се прикаже влијанието на изборниот систем врз учеството на помалите политички партии на парламентарните избори, а посебно внимание ќе се посвети на релацијата изборен систем – освоени пратенички мандати.

Оттука, предмет на истражување на овој текст ќе бидат помалите политички партии, а целта е, да се покаже релацијата изборен систем - освоени мандати.

1. ДЕФИНИРАЊЕ НА ПОИМИТЕ

Терминот партија, кој етимолошки значи дел од пошироката целина, започнал да се употребува во првата половина на деветнаесеттиот век, заменувајќи го постепено терминот *factio* (група која се занимава со сомнителни работи) како и терминот секта. Кон крајот на осумнаесеттиот век овие термини се напуштаат и со терминот партија почнуваат да се означуваат облиците на политичко организирање. (Goati, 1984).

Според проф. Ванковска, политичките организации се форми на организирано здружување на граѓаните и групите заради изразување на своите заеднички интереси и нивно упатување до центрите на политичко одлучување. Најчесто среќавани политички организации се политичките партии. (Ванковска, 2007) Улогата на партиите може, главно, да се лоцира во три сегменти. Како прва улога на партијата е, таа да ги поврзува власта и граѓаните, како втора, претставува облик преку кој граѓаните учествуваат во политичкиот живот, и како трет сегмент, партијата исто така претставува и средство за селекција и создавање на елити.

Изборниот систем претставува збир на норми со кои се регулираат изборните принципи и односи, како и збир на постапки и дејствија со коишто се врши избор на државните и другите органи. Дел од изборната техника која ги опфаќа дејствата и инструментите за примена на избирачкото право во изборниот процес, е и распределбата на пратеничките мандати. Мандатите можат да бидат распределени според мнозинскиот, пропорционалниот и мешовитиот систем на распределба на мандатите. Република Македонија во досегашната 18-годишна демократија имаше искуство со сите три изборни системи. Така, во 1990 и 1994 година Парламентарните избори беа спроведени според мнозинскиот систем во два круга, на изборите во 1998 година мнозинскиот систем беше заменет со мешовитиот, а на изборите организирани во 2002-та и 2006 година беше практикуван пропорционалниот систем.

Партискиот систем (според Пулишелик) ги означува генералните физиономии на политичко-партискиот живот во една земје (Goati, 1984). Бројот на политичките партии може да укажува на степенот на концентрација и фрагментација на политичката моќ во општеството. Силата на политичката партија во систем во кој е дозволена политичка опозиција се мери преку бројот на пратенички места, односно според бројот на гласовите на избори. На бројот на политичките партии влијае и карактерот на изборниот систем. Според Диверже, мнозинското гласање во еден круг води кон двопартиски систем, пропорционалниот систем води кон повеќепартиски систем, додека, пак, мнозинското гласање во два круга води кон повеќепартиски систем со ублажени сојузи. Мнозинскиот систем, според Диверже, го отежнува опстојувањето на помалите политички партии бидејќи бирачите свесни за пропаѓањето на нивниот глас доколку го дадат за една од помалите партии гласаат за партиите кои имаат реална моќ да победат на изборите. Меѓутоа, поврзаноста на изборниот систем со учеството на партиите не оди секогаш по дадениот редослед. За тоа сме сведоци преку првите парламентарни избори одржани во Република Македонија во 1990 година. Во овие избори покрај мнозинскиот систем во два круга, во парламентот влегоа повеќе политички партии со свои претставници, како и неколку независни кандидати.

2. ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ 1990 ГОДИНА

Во суверена, самостојна демократска Република Македонија за прв пат се одржаа слободни и демократски избори во 1990 година. Изборите беа реализирани според мнозинскиот систем¹. Што се однесува до малите политички партии, потребно е да се спомене и првиот недостаток на овој изборен систем. Така, според теоријата, како прв недостаток на мнозинскиот систем се наве-

¹ Карактеристики на мнозинскиот изборен систем: 1) конституирање на стабилна и ефикасна влада, 2) поефикасна опозиција, 3) линијата на отчетност и одговорност меѓу избраниот и избирачот е јасна, 4) едноставност на системот, 5) елиминирање на партиската фрагментација, 6) подобрување на квалитетот на кандидатите.

Табела 1 Избори 1990год. (Габер, Јовевска 1997)

Име на партијата	Освоени места во Собранието	Учество (%)
ВМРО-ДПМНЕ	38	31,67
СКМ-ПДП	31	25,83
ПДП	17	14,17
Сојуз на реформски си.	11	9,17
Сојуз на реформски сили и млада демок. Прогресивна странка	6	5
Странка на југословените	2	1,67
Соц. Партија СРСМ и Млада прог. Дем. Странка	1	0,83
Социјалистичка партија	4	3,33
НДП	1	0,83
ПДП-НДП	5	4,17
ПЦЕР	1	0,83
Независни кандидати	3	2,50

дува дека, помалите групи (и партии) во општеството се доведуваат во позиција на аутсајдери, па свеста дека тешко или никогаш нема да имаат влијание врз власта може да ги обесхрабри да не учествуваат во изборите. (Ванковска, 2007) Иако вака дефиниран мнозинскиот систем, сепак добиените резултати по завршувањето на овие први избори во РМ не го покажуваат тоа. (види табела 1)

Политичките ефекти од примената на мнозинското начело во дистрибуирањето на пратеничките места во Собранието на РМ, во првите повеќепартиски избори беа дивергирани на претпоставениот модел. Така, наместо двопартиски имаме полицентричен парламент од малцински партии. (Габер, Јовевска, 1997)

Парламентарните избори во Република Македонија во 1990 година беа карактеристични по многу нешта. Одзивот на гласачите во првиот изборен круг беше 84,82%. Како една од причините за вака големиот одзив на гласачите може да се претпостави волјата и желбата на народот за формирање на свое Собрание изгласано за прв пат на слободни и демократски избори.

По двата завршени круга на изборите, состојбите беа следни: ниедна партија во Парламентот не успеа да обезбеди апсолутно мнозинство на гла-

сови, најголем број на пратенички места имаше освоено ВМРО-ДПМНЕ 38, а ВМРО-ДПМНЕ заедно со СКМ-ПДП имаа освоено само 57,8% од пратеничките места, во Собранието влегоа вкупно 11 партии и 3 независни кандидати.

Од приложеното во табелата 1 може да се заклучи дека и покрај мнозинскиот изборен модел кој според своите карактеристики не им остава многу простор за дејствување на помалите политички партии, сепак на првите парламентарни избори во 1990 и покрај ваквиот модел во Собранието на РМ свои претставници обезбедија (покрај големите партии ВМРО-ДПМНЕ и СКМ-ПДП, и ПДП како партија од албанскиот блок) 8 помали партии, со вкупно 31 пратеник. Иако во тој период законодавците сметаа дека токму овој модел одговара на актуелните општествени, економски, социјални и политички состојби во државата и дека тој е нужен услов за македонскиот демократски политички поредок, сепак реалноста отсликуваше нешто сосема спротивно, за што говори и структурата на тогашното собрание.

3. ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ 1994 ГОДИНА

Во 1994 година во Република Македонија беа одржани вторите по ред парламентарни избори. На изборите во првиот круг беа излезени 77,29% од гласачите евидентирани во Општиот избирачки список. На овие избори се појавиа нови политички партии, како и голем број на независни кандидати (дури 284). И на овие избори пратениците се избираа според мнозинскиот изборен модел.

На овие избори, веќе именувана како Социјал демократски сојуз на Македонија, официјално беше во коалиција со Либералната партија и одделно со Социјалистичката партија, но исто така одеше и одделно со Либералната и одделно со Социјалистичката партија, а имаше и самостоен настап со петмина кандидати. И Социјалистичката партија на три места одеше само со свои кандидати, а Либералната со 7 свои кандидати. (Веригиќ, 2000)

Карактеристично за овие избори е повлекувањето на ВМРО-ДПМНЕ односно опозицијата, по првиот изборен круг. Со тоа се создаде ситуација на несоодветствување на процентот на освоениите гласови на парламентарните партии и нивното процентуално учество во Парламентот. Повлекувањето на оваа партија заедно со Демократската партија остави простор за влегување на други помали политички партии во Парламентот, како и за поголемо учество на независните кандидати.

Поддршката од дваесетина проценти на избирачите од првиот круг, односно триесетина во вториот круг, за СДСМ и коалициските партнери значеше осумдесетина проценти во пратенички места. (Габер, Јовевска, 1997)

На овие избори, за 120 пратенички места се кандидираа 1766 кандидати, или во просек по 14,7 кандидати за едно место. Од 37 политички партии беа кандидирани 1482 кандидати, а 284 беа независни.

Табела 2 Избори 1994год. (Габер, Јовевска 1997)

Име на партијата	Освоени места во Собранието	Учество (%)
Сојуз за Македонија	87	72,50
ПДП	10	8,33
Сојуз на реформски сили	11	9,17
Сојуз на реформски сили и млада демок. Прогресивна странка	6	5
Странка на југословените	2	1,67
Либерална партија	5	4,17
Социјалистичка партија	1	0,83
НДП	5	3,33
ПЦЕР	1	0,83
Независни кандидати	7	5,83
ДПТ и Партија на исламски пат	1	0,83
СДС и Либерална партија	1	0,83

Според податоците добиени од сајтот на Собранието на РМ за овој претставнички состав, како Социјалдемократи се декларирале 62 пратеници, Либерал-демократи 26 пратеници, од Партијата за демократски просперитет на Албанците 4, Народна демократска партија 2, ДП на Турците и Исламскиот пат 1 пратеник, Демократскиот сојуз на Албанците-Либерална партија 1, ДП на Македонија 1, Социјал-демократска партија на Македонија 1, Партија за целосна еманципација на Ромите 1, Партија за демократски просперитет 11, Социјалистичка партија 6 пратеници и во евиденцијата од Собранието како независни за овој период се запишани 4 пратеници.

Може да се каже дека во овој пратенички состав доаѓа до појавување на помали политички партии кај помалите етнички заедници. Така, од вкупно 8 (во овој број не спаѓа ПДП која во тој период е најбројна партија на Албанците во Македонија) помали политички партии 5 се помали партии на помалите заедници претставени преку 9 пратеници. Од македонскиот блок, од помалите партии во овој состав се спомнуваат ДП на Македонија, Социјал-демократска партија на Македонија и Социјалистичката партија, претставени преку 8 пратеници.

4. ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ 1998 ГОДИНА

Третите по ред парламентарни избори беа организирани на начин којшто претходно не беше практика на нашиот избирачки систем. На изборите во 1998 година беше воведен мешовитиот изборен модел², односно, од вкупно 120 пратеници 35 беа бирани според пропорционалниот модел, а 85 според мнозинскиот (целата територија беше поделена на 85 изборни единици, а од секоја требаше да се избере по еден пратеник).

Што се однесува до пропорционалниот дел, беше воведен праг од 5% освоени гласови во однос на вкупниот број избирачи кои гласале на изборите. Иако со пропорционалниот дел требаше да се ублажи учеството на помалите политички партии, односно со овој модел нивното учество во Собранието да биде подостапно, со воведувањето на прагот од 5% малите партии ја загубија можноста да бидат претставени преку свои пратеници.

Од пропорционалните 35 пратенички мандати, ВМРО-ДПМНЕ освои 11, СДСМ освои 10, ПДП ПДПА-НДП освоија 8, новоформираната ДА освои 4 мандати и Либерал демократите освоија 2 мандати. (Собрание на РМ).

Според вкупните податоци, ВМРО-ДПМНЕ освои 49 мандати, СДСМ 27, ПДП 14, ДА 13, ПДПА-НДП 11, ЛДП ДПМ 4, СПМ 1 мандат и СРМ 1 мандат. За попрегледно прикажување, наведените податоци се претставени и табеларно. Овие податоци претставуваат збир од пропорционалниот и од мнозинскиот систем.

Партијата за демократски просперитет и Партијата за демократски просперитет на Албанците настапија во коалиција за пропорционалниот дел, а за мнозинскиот настапуваа поединечно. ВМРО-ДПМНЕ, Демократската алтернатива и Либералната партија настапија самостојно во пропорционалниот а во коалиција во мнозинскиот дел (во некои изборни единици со заедничка поддршка на нивните единствени кандидати, а во некои изборни единици самостојно но без конкуренција на нивните коалициски партнери (Веригиќ, 2000).

Карактеристично за овој мандатен состав е прекројувањето на политичките партии, односно создавање на нови политички партии.

Во Табела 3 (крај на мандатот) ја нема Демократската алтернатива. Нејзините пратеници ја формираа Нова демократија и Демократскиот центар, а дел од нив преминаа и во ВМРО-ДПМНЕ или станаа независни пратеници. Иако стартуваше со 13 мандати, на крајот Демократската алтернатива остана без пратеници.

ВМРО-ВМРО и ВМРО-Македонска беа создадени главно од пратениците од редовите на ВМРО-ДПМНЕ.

2 Предности на мешовитиот модел се: 1) конституирање на мобилна и ефикасна влада, 2) поефикасна опозиција, 3) линија на отчетност и одговорност меѓу избраниот и избирачот, 4) едноставност на системот, 5) елиминирање на партиската фрагментација, 6) подобрување на квалитетот на кандидатите

Заедничко за новоформираните партии во овој период е дека тие, на наредните избори кај што можеа да настапат самостојно не остварија некој поголем успех.

Табела 3 Освоени места (на почетокот и крајот на мандатот), Избори 1998
Почеток на мандатот **Крај на мандатот**

Име на политичката партија	Број на распределени места	Име на политичката партија	Број на распределени места
ВМРО-ДПМНЕ	49	ВМРО-ДПМНЕ	45
СДСМ	27	СДСМ	28
ПДП	14	ПДП	11
ДА	13	ДА	/
ПДПА-НДП	11	ПДПА-НДП	10
ЛДП ДПМ	4	ЛДП ДПМ	1
СПМ	1	СПМ	1
СРМ	1	СРМ	1
		ВМРО-ВМРО	1
		Нова Демократија	4
		Либерална Партија	3
		ВМРО- македонска	5
		Демократски центар	3
		Независни пратеници	6

5. ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ 2002 ГОДИНА

Со парламентарните избори од 2002 година за прв пат во македонскиот избирачки систем беше целосно воведен пропорционалниот модел³. Територијата на Република Македонија беше поделена на 6 изборни единици од кои требаше да се изберат по 20 пратеници.

Примената на Донтовата метода во распределувањето на мандатите доведе до фаворизирање на поголемите партии и коалиции, како и до залудно трошење на гласови. На пример, на овие парламентарните избори, над 90 илјади гласа дадени на помали партии беа изгубени, односно не добија свое политичко претставување во парламентот. (Ванковска, 2007)

Како резултат на претходното неуспешно дејствување, малите политички партии на овие избори покажаа простор за меѓусебна соработка. Партиите предизборно коалицираа се со цел да ја зголемат својата моќ, а со тоа и шансите за влез во Собранието. На овие избори настапија 7 коалиции, 26 самостојни политички партии и 5 листи на група граѓани со нивни носители.

ВМРО-ДПМНЕ за прв пат во коалиција влегува со Либералите на Андов, СДСМ ја продолжува соработката со ЛДП, но коалицијата ја проширува со помали партии како што се Обединета партија на Ромите, Демократска лига на Бошњациите, Демократски сојуз на Власите, Демократска партија на Србите, ДП на Турците, Работничка земјоделска партија, Социјалистичка христијанска партија на Македонија и со Зелената партија на Македонија. Но, покрај трендот на привлекување и коалицирање со големите партии, помалите партии и сами се здружуваа меѓусебно.

Иако за овие избори постоеше поголема желба и ангажираност на помалите партии сè со цел да можат да бидат претставени во Собранието, сепак мандатите беа повторно распределени помеѓу поголемите партии.

Од аспект на структурата, исто така карактеристично за овој мандатен состав е повторното оделување и создавање на нови партии. По промената на Законот за пратеници и давањето на можноста доколку сметаат за потребно пратениците да можат да ја напуштат партијата, да преминат во друга, да формираат нова или да станат независни кандидати, пратеничките мандати повторно се реорганизираа (Види табела 4)

Во овој период за прв пат имаме делење на партиите од левицата. Така, од СДСМ со водство на Тито Петковски се одвои НСДП, а од Либералите се одвои ДОМ, со водство на Лилјана Поповска. Поголема поделба настана и во опозицијата каде беше создадена ВМРО-НП и Земјоделската партија, и двете произлезени од ВМРО-ДПМНЕ.

3 Предности на пропорционалниот модел се: 1) репрезентативност; 2) зголемена партиципација; 3) правична репрезентација; 4) зголемена политичка понуда

Табела 4 Освоени места (на почеток и на крај на мандатот), Избори 2002
Почеток на мандатот **Крај на мандатот**

Име на политичката партија	Број на рас- пределени места	Име на политич- ката партија	Број на рас- пределени места
СДСМ (За Македонија заедно)	60	СДСМ	44
ВМРО-ДПМНЕ и ЛП	33	ЛДП	9
ДУИ	16	ДУИ	15
ДПА	7	ДПА	7
ПДП	2	ВМРО-ДПМНЕ	10
НДП	1	ЛП	5
СПМ	1	ВМРО-НП	13
		Земјоделска НПМ	3
		СПМ	1
		НСДП	5
		ДОМ	3
		ПД на Турците	1
		НДП	1
		Нови демок сили	1

6. ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ 2006 ГОДИНА

Последните парламентарни избори се одржаа во јули 2006 година. Овие избори за помалите партии беа позначајни бидејќи и дел од нив успеаа да обезбедат место во собранискатата сала (табела 5).

На овие избори учествуваа четири коалиции, а 29 партии настапија самостојно. За прв пат ВМРО-ДПМНЕ ја прошири коалицијата; така, покрај со Либералната партија таа коалицираше со уште 12 помали партии (Соопштение за конечни збирни резултати од гласањето).

Она по што се разликуваат партиите основани во текот на мандатот 2002-2006 од оние основани во мандатот 1998-2002 (се мисли на партиите кои со одвојување и преименување обезбедија место во Собранието) се изборните

резултати по изборите 2006. Со исклучок на Земјоделската партија сите ново-создадени партии освоија мандати. Изненадување на овие избори претставуваше влегувањето на Партијата за европска иднина, која иако основана неколку месеци пред изборите (на 05. 03 2006г) успеа да освои 11.255 гласови и со тоа да обезбеди едно пратеничко место во Собранието.

Табела 5 Парламентарни избори, 2006 година

Име на политичките партии	Освоени мандати
Коалиција ВМРО-ДПМНЕ	45
Коалиција За Македонија заедно	32
ДУИ – ПДП	17
ДПА	11
НСДП	7
ВМРО-НП	6
ДОМ	1
ПЕИ	1

Иако од изборите до денес не е поминат голем период, сепак настанати се промени на прикажаниот состав. Нова партија не е создадена, но има неколку независни кандидати.

ЗАКЛУЧОК

Македонското парламентарно искуство се состои од пет одржани парламентарни избори и три различни изборни системи.

Најголема поларизација на гласачкото тело кај македонските партии е прикажана на изборите во 1998 и 2002 година, иако на изборите излегоа многу коалиции и помали партии. Најголемо раздвижување може да се забележи на изборите 2006г. кога, покрај помалите партии што го обезбедија своето учество преку коалицирање, во Собранието влегоа и како самостојни. Значи помалите политички партии најмногу се присутни во последниот состав, бидејќи покрај самостојно влезените четири партии, само во Коалицијата со ВМРО-ДПМНЕ се претставени уште 13.

Во компетитивните системи, важноста на партијата се гледа и според нејзиното место во партискиот „спектар“ од што зависи нејзината можност да

стапи во коалиција со други партии. Во тој поглед, најширок простор за дејствување имаат оние партии кои се наоѓаат на централната позиција на идеолошкиот „спектар“ чии краеве означуваат екстремно лево и екстремно десно определување. Партиите сместени во центарот, тоа важи и кога станува збор за помалите политички партии, остваруваат понекогаш и несразмерно влијание во политичкиот живот, бидејќи од нивното определување пресудно зависи која од големите партии ќе дојде на власт. Тоа се таканаречени коалициски партии чие политичко влијание и моќ се многу поголеми отколку нивната изборна сила. (Goati 1984)

Кога од овој аспект би се разгледала македонската политичка сцена и би се разгледале настанувањето и одржувањето на помалите политички партии, би можело да се заклучи, дека најдолго и најуспешно опстануваат помалите партии кои се декларираат како центар или како поблиски до центарот.

Помалите партии кои и припаѓаат на екстремната левица или десница во македонскиот политички систем не постојат долго, или доколку постојат немаат никаква политичка моќ, односно нивната поддржаност од граѓаните не резултира со добивање на мандати во Собранието на Република Македонија.

Во досегашната историја, покрај големите македонски партии како ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ присутни се само ЛДП, ЛП и СПМ. Само во последниот состав свое место обезбедија НСДП, ВМРО-НП, ДОМ и ПЕИ. Од овие податоци може да се заклучи дека пропорционалниот модел на подолг рок влијае кон охрабрување на помалите партии да учествуваат на изборите.

На првите парламентарни избори одржани во 1990год, од помалите политички партии место обезбедија 8 - со 31 мандат, како и 3 независни пратеници.

Во вториот мандатен состав ситуацијата малку е променета, но тоа се должи на откажувањето на ВМРО-ДПМНЕ од вториот круг. На овие избори одржани 1994 година, 33 мандати освоија 9 помали партии, а бројот на независните кандидати изнесуваше 7.

За пресметување на ваков начин на учеството на помалите партии проблем претставуваат изборите 1998 и 2002 год. поради коалициски податоци во првите две колони од табела 3 и 4, и разделените податоци прикажани во вторите две колони. Сепак, за 1998 година може да се изведе заклучок дека во парламентарниот состав учествувале 5 помали партии преку 19 мандати. Во составот ниеден независен пратеник не е влезен.

На изборите во 2002 година вкупно се освоени 28 мандати преку 9 партии. Во последните избори спроведени во 2006 година, претставување во Собранието обезбедија (според табела 5) четири помали партии, но тука не смее да се заборава дека двете најголеми македонски партии настапија како коалиции (само во коалицијата ВМРО-ДПМНЕ покрај оваа партија имаше уште 13 други).

Може да се заклучи дека, во однос на изборите и присутноста на помалите партии, најкритични избори според нивната застапеност се изборите од 1998 година, односно според мешовитиот изборен модел.

За Република Македонија е карактеристично што, за многу краток период, од само 16 години, на неколку пати го измени својот изборен модел. Пред да се премине кон наредните заклучоци треба да се спомене дека искуствата со изборните системи се само краткотрајни (2 мнозински избори, 1 мешовит, 2 пропорционални избори).

Примената на мнозинскиот модел наместо, како што било планирано, да доведе до округнување на партиската сцена, доведе до фрагментација, и на некој начин до политичка нестабилност.

Со пропорционалниот дел од мешовитиот модел од парламентарните избори 98 год. требаше да се прикаже најсоодветно волјата на гласачкото тело, но со воведувањето на изборниот праг од 5%, тие 35 мандати ги поделија поголемите политички партии, а од помалите ДА освои 4 а ЛДП 2 мандати.

Целта, пак, на пропорционалниот модел е адекватно претставување, но тука пак со употреба на Донтовиот модел дојде до фаворизирање на поголемите политички партии и коалиции. Исто така, бидејќи територијата беше поделена на 6 изборни единици, вкупно освоените гласови кај некои партии не соодветствуваа на добиените мандати. Така, иако ВМРО-НП вкупно освои 57.077 гласа, а НСДП 56.625 гласа, сепак во Собранието НСДП е претставена преку 7 а ВМРО-НП преку 6 пратеници.

Со истиот овој проблем се соочија и други помали партии кои не влегоа во Собранието. Тие, иако вкупно имаа повеќе или приближно исто гласови (ПЕО со 12.718, ЗНПМ со 12.628, а ДА приближно исто со 11.067), сепак ПЕИ со своите 11.255 гласа успеа да обезбеди едно пратеничко место. (Ваквиот резултат се должи на концентрираноста на гласовите во една изборна единица, во овој случај во 5 ИЕ)

Токму поради ваквите недостатоци се остава простор за размислување во иднина да се задржи пропорционалниот систем, а територијата на Република Македонија да претставува една изборна единица. На тој начин бројот на добиените гласови ќе соодветствува со волјата на гласачите.

Користена литература:

- Ванковска, Б. (2007). Политички систем. Скопје: Бомат графикс
- Goati, V. (1984). Savremene politicke partije. Beograd: Partizanska knjiga
- Габер, Н., Јовевска. А. (1997). Дизајнирање изборен систем на Република Македонија. Скопје: Фридрих Еберт
- Вериѓиќ, Д. (2000). Изборни прогнози. Скопје: Институт за социолошки и политичко правни истражувања
- www.sobranie.mk (податоци за секој мандатен состав)
- www.dik.mk
- www.izbori98.gov.mk